

Srednja trgovska šola Maribor

POŠTNE ZNAMKE

Predmet: informatika
Dijak: Branko Muster

Maribor, 18.6.2003

1. VIRI:

- 1.) Ivanuša Andrej ČAR FILATELIJE, Maribor: Rotis, 1994
- 2.) Palada Josip POŠTA, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1979
- 3.) Menaše Luc ZNAMENITI LJUDJE NA ZNAMKAH, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1978
- 4.) www.filatelija.com

Kazalo

1. Viri:	2
2. Povzetek	2
3. Uvod	3
4. Odvajanje poštних znamk	3
5. Ročno rezane poštne znamke	3
6. Zobčanje poštних znamk	4
6.1. Okvirno zobčanje poštних znamk	4
6.2. Zobomer	5
7. Lepilo in barve	5
7.1. Lepilo	5
7.2. Barvitost znamk	6
8. Papir za tiskanje znamk	6
8.1. Papirna masa in papir	7
8.2. Debelina papirja	8
8.3. Preprečevanje ponarejevanja	8
8.4. Kataloške oznake papirja	8
9. Dodatki na znamkah	9
10. Zaključek	11

2. POVZETEK

Znamka je poštna vrednostnica. Ko je žigosana, je potrdilo da je bila plačana poštna storitev. Prva znamka na svetu je bila izdana v Veliki Britaniji leta 1840. Na slovenskem ozemlju pa je bila prva znamka izdana 1. junija 1850. Poštne znamke so najpogostejše tiskane v polah. Prvotno so se odvajale z ročnim razrezovanjem. Ročno rezane poštne znamke so tiste, pri katerih se za odvajanje uporablja škarje ali nož in izvirajo večinoma iz začetnega obdobja izdajanja poštних znamk. Nato so prišle zobčane znamke. Zobčanje poštних znamk se je postopno razširilo in izpopolnilo ter postalo najbolj uporabna tehnika odvajanja poštних znamk, med načini zobčanja pa je najbolj enostavno črtno zobčanje poštних znamk. Iz tega je nastal zobomer, ki ima shematično prikazana merila različnih gostot in ob njih zapisano pripadajoče število zob. Na znamki je zanimiva zadnja stran na katero je nanošeno lepilo in prednja stran kot celota zaradi barvitosti. Na znamke naneseno lepilo je lahko na pogled gladko ali drobno zrnato, lahko se lesketa ali daje videz matiranja, ali celo motnosti. Danes moramo tudi ločevati znamke z vodotopnim lepilom od onih, ki so samolepilne. Za

pravilno razporejanje znamk je mnogokrat potrebno določanje barve tiska in če je, tudi barve podlage. Pomemben pa je prav tako papir. Uporabljene papirje v osnovi delimo na ročno in strojno izdelane. Včasih papirni masi pred izdelavo papirja dodajajo tanke svilene nitke v različnih barvah. Z dodajanjem fosforja v papirno maso dobimo papir s fosforjem. Fluorescentni papir dobimo na enak način kot fosfornega ali barvnega s tem, da je tu dodana fluorescentna snov. Enake znamke niso vedno tiskane na enako debelem papirju, zato je v nekaterih primerih izmerjena debelina primeren podatek za razvrstitev znamk. Mnogokrat najdemo na enakih znamkah različne dodatke, dopolnitve ali tudi opustitve, ki nam olajšajo pot do pravilne razporeditve znamk, če seveda ne povzročijo ravno nasprotnega učinka. Zaradi vsega tega in še mnogo več so znamke, te majhne, živopisane nalepke, prav magične.

3. UVOD

Znamka je poštna vrednostnica. Ko je žigosana, je potrdilo da je bila plačana poštna storitev; to je prenos pisma ali paketa. Vsi vemo kaj so znamke ampak redko kdo se podrobneje zanima za njihov pomen, vrednosti in zgradbo. Prva znamka na svetu je bila izdana v Veliki Britaniji 6. maja 1840. Na sliki je profil kraljice Viktorije. Idejo za znamko je skiciral upravnik državne pošte sir Rowland Hill. Kot osnovo za velikost znamke so vzeli takratne angleške davčne nalepke, ki so merile v vodoravni smeri 18 mm in v navpični 24 mm. To je najdražja znamka na svetu. Na slovenskem ozemlju pa je bila prva znamka izdana 1. junija 1850. Ker je Slovenija spadala pod avstro-ogrsko cesarstvo, so te znamke tudi naše znamke. Na prvi znamki je bil znak cesarstva, tiskana je bila v knjigo tisku in ni bila zobčana. Prvo znamko kot neodvisna država pa je država izdala 26. junija 1991. Na njej je natečajni osnutek slovenskega parlamenta, ki ga je projektiral veliki slov arhitekt Jože Plečnik.

4. ODVAJANJE POŠTNIH ZNAMK

Poštne znamke so najpogostejše tiskane v polah, uporabljamo pa jih posamezno ali v manjših skupinah, zato je potrebno, da so tehnično opremljene za odvajanje na sestavine prodajne pole znamk. Prvotno so se odvajale z ročnim razrezovanjem, pod tehnično opremljenost znamk pa razumemo nadaljne izpopolnitve kot so prebadanje, zobčanje in izsekavanje poštne znamke.

5. ROČNO REZANE POŠTNE ZNAMKE

Ročno rezane poštne znamke so tiste, pri katerih se za odvajanje uporablja škarje ali nož in izvirajo večinoma iz začetnega obdobja izdajanja poštne znamke. Na večjih poštah je znamke razrezoval posebni uradnik, ki je z obilico prakse delo opravljal skoraj strojno natančno. Za manj usposobljene so v medpolja znamk mnogokrat tiskali neprekinjene ali prekinjene ločilne črte po katerih naj bi potekal razrez. Znamke za ročno odvajanje so se pojavljale tudi v kasnejših obdobjih, predvsem ob vojnih časih, ko ni bilo na razpolago že uveljavljene drugačne tehnike ali ko je bilo treba izdati znamke v zelo kratkem času. Znamke za ročno odvajanje, večinoma izdane za bolj ekskluzivne ali špekulativne namene, ki so v skrčeni nakladi spremljale enake zobčane znamke, ne štejemo v to skupino, čeprav so se rezale na enak način, temveč jih imenujemo nezobčane znamke kot

alternativo enakim zobčanim. Tudi novejša rezanja znamk po nekaterih robovih ne sodi sem, saj je to rezanje opravljeno strojno že v času tiska ali ob nabavi iz prodajnega avtomata.

6. ZOBČANJE POŠTNIH ZNAMK

Zobčanje poštних znamk, iznašel ga je angleški inženir že davnega leta 1854, se je postopno razširilo in izpopolnilo ter postalo najbolj uporabna tehnika odvajanja poštних znamk. Pri pravih zobčanih znamkah orodje odvečni papir na mestu zobčanja izbije in tako ni ostankov, ki smo jih omenili pri prebodeh poštних znamkah. Med luknjicami ostane delček papirja, ki povezuje znamke do odvojitve. Šele po tem dejanju se nam v celoti pokažejo zobci, ki se izoblikujejo iz polovice veznega papirnatega mostiča. Pred odvojitvijo znamke po zobčani liniji vedno prepognemo na obe strani ter tako oslabimo vezno tkivo in zagotovimo enakomernost zobcev, kar je eden od vidikov kvalitetne znamke.

Med načini zobčanja je najbolj enostavno črtno zobčanje poštних znamk, med filatelisti bolj udomačeno pod imenom linijsko. Pri tem zobčanju se naenkrat prebije vsako posamezno vrsto luknjic posebej, prvo po vodoravnih linijah in potem še po navpičnih. Tako zobčanje najlažje spoznamo, če si ogledamo kotne zobce znamk. Tu se križne linije zobčanja v vseh primerih ne ujemajo v celoti, zato so navadno kotni zobci bodisi premaknjeni iz diagonalne smeri ali celo tako preluknjani, da jih enostavno ni. Pri črtnem (linijskem) zobčanju so dolgo vztrajali v ZDA, v Sloveniji smo ga uporabili v začetku izdajanja lastnih poštних znamk, vse dokler nismo nabavili boljše tehnične opreme.

6.1. Okvirno zobčanje poštних znamk

Okvirno zobčanje poštних znamk (tudi škatlasto) navadno uporabljamo pri zobčanju znamk na blokih, kjer se luknje prebijejo hkrati na vseh štirih straneh znamke, odvečni papir okoli znamk pa se ob tem ne prebije. Grebenasto in okvirno zobčanje lahko ločimo po nekaterih robnih znamkah, po sredinskih znamkah s pole in izdvojenih iz bloka, pa se jih ne da prepoznati.

Vse bolj množično se uporablja tudi kombinirano odvajanje poštних znamk, ki je lahko namerno ali nenamerno. Namerno kombinirano odvajanje je, kadar imamo vsaj na eni strani znamke drugačno obliko odvojitve kot na ostalih straneh. Pretežno se to dogaja ob tiskanju znamk v malih polah kjer so zunanji robovi rezani in tako dobimo celo več kombinacij pri istih znamkah, ali ko so znamke tiskane v kolutu z rezanimi robovi, bodisi v vodoravni ali navpični legi, ostali robovi pa so zobčani. Spomniti pa se moramo tudi drugačnih kombinacij, kot je n.pr. pri Verigarjih izdanih za Slovenijo 1919 leta, kjer obstajajo deloma prebodeh in deloma zobčani primeri poštних znamk. Nenamerno

kombinirano odvajanje poštних znamk pa nastane zaradi napake, ko se pri luknjanju izpusti katero izmed vrst.

6.2. Zobomer

Zobomer ima shematično prikazana merila različnih gostot in ob njih zapisano pripadajoče število zob. Rob znamke prilegamo k zarisani shemi od znotraj navzven tako, da okrogline med zobci zajamejo v shemi zarisane pike in se zobje nadaljujejo v smeri tiskanih črtic med pikami zobomera. Ko se zobci znamke popolnoma pokrijejo z shemo zobomera odčitamo vrednost, ki predstavlja gostoto zobcev znamke. Za hitrejšo iskanje imajo nekateri zobomeri prilagojene sheme. Prozorni zobomer lahko premikamo preko znamke in tako iščemo odgovarjajoče število zob, dočim pri ostalih vedno znamko prilegamo na zobomer. Predstavljeni zobomer je zanimiv tudi zaradi "približnega" iskalnika na desni strani, po katerem z drsenjem roba znamke od zgoraj navzdol poiščemo približno vrednost in šele nato znamko primerno umestimo. Na levi polovici so shematska polja zob postavljena vrstno po rastočem številu zob od spodaj navzgor. Prav tako pa ima shematska polja tudi ob robu, kot je sicer pri zobomerih splošno v navadi. Zobomer ima navadno tudi kratko marilce v milimetrih in colah, kar uporabljamo v primerih ločevanja enakih znamk z različno velikostjo slike.

7. LEPILO IN BARVE

Na znamki je zanimiva zadnja stran na katero je nanošeno lepilo (po filatelistično guma) in prednja stran kot celota zaradi barvitosti. Pred mnogimi leti je Fran Milčinski - Ježek iz tega naredil uganko. Na Veselem večeru v dvorani Union je vprašal kaj je to: "Spredaj je smetana, zadaj se pa liže". Res je bil na prednji strani češke znamke skladatelj F. Smetana, zadaj pa lepilo, katerega je bilo pred uporabo potrebno omočiti. To smo navadno naredili z jezikom in začutili sladkobni okus lepila.

Na pošti so znamke omočili na blazinici in jih nameščali na ovitke. V tropskih deželah pa so znamke izhajale brez lepila. Poštni uradnik je ob sebi imel stekleničko z lepilom in čopič s katerim je to nanašal na ovitek tik preden je namestil znamko. Takrat znano lepilo bi se v tropskem podnebju hitro ovlažilo in sprijetje bi bilo neizbežno. Še ne dolgo tega pa so iznašli lepilo, ki mu atmosferska vlaga ne more škodovati in ga poimenovali "tropsko lepilo".

7.1. Lepilo

Na znamke naneseno lepilo je lahko na pogled gladko ali drobno zrnato, lahko se lesketa ali daje videz matiranja, ali celo motnosti. Lepilo je lahko naneseno v pasovih z izmenjujoče debelejšim in tanjšim slojem. Pri tem so pasovi lahko nanošeni tudi valovito v vodoravni, navpični ali poševni legi. Lepilo se včasih nanese tudi črtkasto ali rebričasto v eni ali dveh smereh, kar daje vtis mreže. Pri tem je nujno opozorilo, da je lahko enako rebričast papir, ki nas lahko zmotno navede na rebričasto lepilo, čeprav to ni. Včasih naletimo na znamke z lepilom v katerega so vtisnjeni kakšni znaki ali vzorci, kar potem imenujemo znamke z vzorčastim lepilom. Obstojajo pa tudi drugi primeri n.pr., ko se je lepilo na znamke nanašalo točkasto in s tem prihranilo do polovice lepilne mase. Na vsa taka in še druga odstopanja od normalne površine zadnje strani znamke nas bo opozoril katalog, posebno v primerih, ko so enake znamke različno opremljene z lepilom. Če takih razlik ni potem lepilo ni omenjano.

Danes moramo tudi ločevati znamke z vodotopnim lepilom od onih, ki so samolepilne, na kar nas prav tako opozarja katalog. Toda tudi samolepilna masa je lahko vodotopna, kar je za zbiralce žigosanih znamk ugodno medtem, ko je v "težjih" primerih (n.pr. Slovenija) za odstranitev z ovitka potrebna uporaba drugih topil.

7.2. Barvitost znamk

Za pravilno razporejanje znamk je mnogokrat potrebno določanje barve tiska in če je, tudi barve podlage. Če so razlike v barvi med navidezno enakimi znamkami velike, je razporejanje enostavno, če pa so razlike samo v odtenkih, se nam stvar lahko konča napačno.

V katalogih so vedno opisane barve, a se te od izdajatelja do izdajatelja razlikujejo. Zato je najbolje vedno uporabljati kataloge iste firme in če nas razločevanje po barvi veseli ali nam je pri zbiranju celo zelo potrebno, potem nabavite tudi barvno karto te firme. Ta je namreč usklajena v vseh primerih.

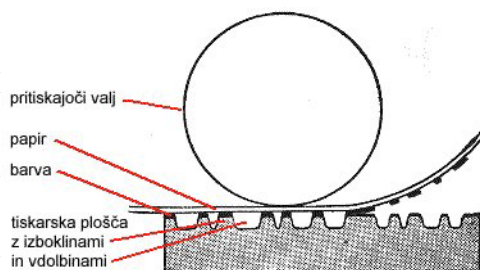

Žal so barvne karte zelo drage in jih imajo le redki.

Barvna karta je sestavljena iz velikega števila lističev, ki so pobarvani s točno določenimi barvami, ob katerih je zapisano tudi ime v skladu s kataloškim opisom. Vsak listič ima na sredini luknjo v premeru kakih 7 mm pod katero vstavimo proučevano znamko, da je primerjava čim bolj neposredna. Namesto barvnih lističev je barvna karta lahko narejena tudi v obliki knjige. Nekateri filatelisti si barvno karto izdelajo tudi sami. To storijo z zbiranjem velikega števila enakih znamk tiskanimi v različnih barvah. Za doma narejeno primerjalno barvno skalo so primerne n.pr. angleške kraljice, nekatere švedske in norveške znamke itd. Ko se filatelista svoji barvni karti privadi skozi dolga opazovanja in primerjanja z opisi v katalogu, je lahko zelo uporabna. Sicer pa tudi izdelovalci katalogov pri opisovanju barv niso dosledni.

Ob ugotavljanju barv s primerjanjem moramo poskrbeti za dobro dnevno svetlobo brez direktnega sonca.

8. PAPIR ZA TISKANJE ZNAMK

ga papirja, uporabnega za tiskanje znamk, je v nekaterih razporejanje navidez enakih znamk v zahtevane serije pojo v tem pogledu svoja poimenovanja in oznake papirja, saj j pripravljen papir, ki ima specifične lastnosti sprejemanja kolice itd.. Mi se bomo bolj posvetili tistim razlikam, ki nam namk. Še vedno velja pravilo, da se tega opravila lotimo v oziroma ko izmed več možnih razlik (zobčanje, tisk, barva, vodni znak itd.) pri enakih znamkah ugotovimo, da bi lahko ravno na podlagi za tisk uporabljenega papirja najlažje razvrstili znamke v posamezne serije.

8.1. Papirna masa in papir

Uporabljene papirje v osnovi delimo na ročno in strojno izdelane. Ročni papir je na otip grob in neraven. Ob pozornejšem pogledu so opazna v različne smeri razporejena vlakna. Tak papir je bil za tiskanje znamk le redko uporabljen. Odkriti ga ni težko, če se zadovoljivo spoznamo s strojnim papirjem, ker je razlika zelo očita. Strojni papir je stisnjen iz lesne mase (za tisk znamk le izjemoma uporaben) ali iz celuloze (brezlesni papir), ki ga za tiskanje znamk normalno uporabljajo. Pod močnejšo povečavo je brezlesni papir videti nekoliko hrapav, oziroma je opazna drobno zrnata struktura. Lahko ga površinsko oplemenitimo ali po tiskanju lakiramo, s čemer zgornje ploskve preidejo v popolnoma gladko površino in tako niso primerne za razpoznavo.

Včasih papirni masi pred izdelavo papirja dodajajo tanke svilene nitke v različnih barvah (črna, modra, zelena, rdeča). Tako izdelan papir imenujemo vlaknati papir (tudi nitasti papir). Največ je bil uporabljen pri švicarskih znamkah in v tistih deželah, katerih znamke so tiskali v švicarski tiskarni Courvoisier (Jugoslavija, Kongo itd.), a ni redkost tudi drugod (ZDA). V primeru vlaknatega papirja gre razločevanje enakih znamk tako daleč, da jih ločimo po barvi papirju primešanih svilenih vlaken (črna in rdeča ter modra in rdeča itd.).

Z dodajanjem fosforja v papirno maso dobimo papir s fosforjem. Pri ugotavljanju fosforja v papirju uporabljamo UV svetilko, vendar je delo zahtevno še posebno v primerih, ko so primešane količine izredno majhne. Poznane so znamke Jugoslavije, pri katerih na odvečnem robu pole piše "Znamke sa fosforom" in filatelisti tak rob pustijo spojen z znamko kot dokaz vsebnosti fosforja, ker ga sicer z nam dostopnimi pripomočki ne moremo dokazati.

8.1.1.1 Fluorescentni papir

Fluorescentni papir dobimo na enak način kot fosfornega ali barvnega s tem, da je tu dodana fluorescentna snov. Tak papir osvetlimo z UV svetilko, pri čemer rumeno zažari. Torej ga z lučjo ni težko ugotoviti, moramo pa ga razlikovati od fluorescentnih črt (trakov) in premazov, ki so lahko naneseni na prednjo, zadnjo ali celo obe strani znamke in sodijo v drugo poglavje. Do sedaj se je

zelo redko uporabil za tiskanje znamk kovinasti papir, ki je na prednji strani prevlečen s kovinskim lističem. Madžarske znamke iz leta 1955, tiskane na papirju, prevlečenim z aluminjsko folijo, se je prijelo ime "aluminjska znamka". Znan je tudi primer Tonge iz leta 1963 s slikami zlatih kovancev, tiskanih na sila tanko zlato folijo s papirno podlago. Znamke, ki nimajo več papirja za osnovo, so lahko tiskane na svili (Poljska), na kovinskih listih (Paragvaj) ali na plastičnih ploščicah. Te zadnje s prepletanjem najlonskih vlaken ob premikanju celo spreminjajo sliko ali pa dajejo občutek trodimenzionalnosti.

8.2. Debelina papirja

Enake znamke niso vedno tiskane na enako debelem papirju, zato je v nekaterih primerih izmerjena debelina primeren podatek za razvrstitev znamk. Merjenje opravimo z debelinomerom (mikrometrom), s katerim je možno določiti debelino papirja do stotinke milimetra natančno.

Redki so primeri tiskanja znamk na kartonskem papirju. Tako ga imenujemo takrat, ko je izmerjena debelina papirja 0,13 milimetra ali več. Nekateri viri navajajo 0,12 milimetra. Pri merjenju se debelina lepila ne upošteva, kar pri starejših znamkah ni zanemarljivo.

Več znamk je tiskanih na debelem papirju, ki ima debelino brez lepila od 0,10 do 0,13 (0,12) milimetra. Večina znamk pa je tiskanih na papirju debeline 0,07 do 0,10 milimetra, ki ga filatelisti poimenujemo srednje močni papir.

8.3. Preprečevanje ponarejevanja

Pri izdelavi papirja z vodnim znakom se v samem tehnološkem procesu vtisnejo v papir določeni znaki, kot so: črte, črke, krogi, krone, zvezde, grbi itd.. Mesto vtiskanja se zapolni z redkejšo papirno maso, kar kasneje deluje kot rahlo prosojno. Vodni znak je največkrat oblikovan tako, da se ponovi na vsaki znamki enako, a se tudi lahko razprostira preko več znamk ali celo preko cele pole. Vodni znak opazimo največkrat s prostim očesom. Za razpoznavanje zahtevnejših vodnih znakov uporabimo plitko črno posodo, v kateri na dno poravnamo znamko, s prednjo stranjo navzdol in nanjo kanemo kapljico čistega bencina. Ob hitrejšem izhlapevanju bencina na mestu vodnega znaka, postane le-ta nekoliko bolj viden. Čisti bencin uporabljamo zato, ker ne topi lepila na znamki in torej z njim lahko raziščemo tudi nežigosane znamke. V katalogih so vodni znaki prikazani tako, kot bi jih gledali iz prednje strani. Tam pa je tisk, zato je primernejše opazovanje vodnega znaka iz zadnje strani, kar pomeni, da je obrnjen narobe. To dejstvo moramo upoštevati, ali pa uporabiti ogledalo za ponovni preobrat. Vodni znak je dokaz proizvajalca papirja o njegovi visoki strokovni ravni, istočasno pa zaradi zahtevnosti pri izdelovanju preprečuje ponarejanje znamk.

8.4. Kataloške oznake papirja

V katalogu se velikokrat zasledi poimenovanje navaden papir, posebno kadar v neki skupini enakih znamk želi opisovalec posebej poudariti tisti zanimivejši "drugi" papir. V resnici je to strojno izdelan brezlesni papir z enakomerno porazdeljeno papirno maso po celotni površini. Pri povečavi je opazen enakomeren granulati, ob pogledu proti svetlobi pod ostrejšim kotom pa daje vtis, kot bi bila površina matirana. Pri ugotavljanju navadnega papirja nas ne sme zavesti sijajni lesk lepila ali lakirana prevleka tiska.

Navadnemu papirju podoben je luknjičasti papir, ki ima po površini raztresene drobne luknjice, kot bi nastale ob prebadanju z zelo tanko iglo. Opazne so, če znamko podržimo proti močni svetlobi. Z gledanjem proti svetlobi in zastrto okolico znamke ugotovimo tudi oblačasti papir. Ta ima neenakomerno razporejeno papirno maso, zaradi česar opazimo temnejše in svetlejše dele površine.

8.4.1.1 Mrežasti papir

Mrežasti papir ima daljše (do 5 mm) ali krajše prekinjene črtice, ki jih opazimo pri povečavi in močni osvetlitvi. Črtice lahko potekajo v eni smeri, bodisi vodoravno, navpično ali diagonalno, ali tudi v dve smeri, kar daje videz mreže. Črtice so lahko zelo kratke, tako da govorimo že o točkastem papirju.

8.4.1.2 Progasti papir

Progasti papir, mnogi ga imenujejo tudi rebričast, ima na zadnji strani vidne neprekinjene črte preko celotne površine, kar opazimo s pogledom proti svetlobi. Te črte nastanejo ob prehodu papirne mase preko valjev, na katerih so napete tanke žice, ki povzročijo, da se vdolbine, nastale s pritiskom žice, izpolnijo z redkejšo maso.

8.4.1.3 Glajeni papir

Glajeni papir je v osnovi navaden papir, ki ga dodatno obdelamo z vodenjem preko gladilnega valja. Tak papir največkrat uporabljajo za tiskanje poštних znamk.

8.4.1.4 Prevlečeni papir

Prevlečeni papir ima večinoma enostransko zapolnjene površinske neenakomernosti s kazeinskimi, kaolinskimi ali krednimi dodatki. Osnova je navadni papir, ki se največkrat gladi s kredo, zato ga imenujemo tudi kredni papir. Z lahkoto ga prepoznamo, če po prevlečeni strani rahlo potegnemo s srebrnim svinčnikom ali drugim srebrnim predmetom, in opazimo srebrno sivo sled. Prevlečeni papirji so uporabljeni pri mnogih kakovostnejših izdajah poštних znamk, čeprav to v katalogih le redko omenijo.

8.4.1.5 Obarvani papir

Obarvani papir, za razliko od barvastega papirja, ima površinsko dodano barvo z ene ali tudi z obeh strani. Barva je lahko nanescena s potapljanjem, mazanjem ali največkrat kar s tiskanjem med okroglimi gladilnimi valji. Nanos barve na papir pred tiskanjem znamk imenujemo predtisk.

9. DODATKI NA ZNAMKAH

Mnogokrat najdemo na enakih znamkah različne dodatke, dopolnitve ali tudi opustitve, ki nam olajšajo pot do pravilne razporeditve znamk, če seveda ne povzročijo ravno nasprotnega učinka. A pesimizem pustimo ob strani. Dodatki niso namenjeni v pomoč filatelistom, jih pa s pridom

uporabljamo, saj so opisani ali slikovno prikazani v splošnih in še posebno natančno v specialnih katalogih. Dodatke odkrivamo tudi sami z vestnim pregledovanjem in primerjanjem enakih znamk, a vedeti moramo, da so nekateri očem zakriti in jih bomo brez podpore v literaturi verjetno spregledali. V nadaljevanju bomo pokazali nekaj teh dodanih spremenljivk že zato, da se mladi, še ne izkušeni zbiralci znamk zavedo tega problema.

Izdajatelji dodatke in znamenja na znamkah povzročajo namenoma zaradi:

- preprečevanja ponarejanja ali ponovne uporabe znamke;
- prilagajanja avtomatskim procesom kot so prodaja in žigosanje znamk ter sortiranje pošilk;
 - nenamerno predvsem pri rednih izdajah zaradi časovne odmaknjenosti med posameznimi ponatisi.

Nas zgornji razlogi ne obremenjujejo v toliki meri, da bi morali vsak dodatek na znamki tudi opredeliti, zato so primerki prikazani nekoliko mešano in predvsem tisti, ki se pojavljajo pogosteje, ne glede na zapisano državo.

- Švica je kot dodatek na večini znamk do leta 1900 uporabljala tako imenovani kontrolni znak, ki je bil vtisnjen in ne tiskan, na zadnjo stran in je slabo viden. Na sliki sta oba tipa kontrolnega znaka, ki se ločita po razdalji med notranjim in zunanjim ovalom, ki obkroža poudarjeni švicarski križ. Poleg je znamka s kontrolnim znakom.

Za razliko od kontrolnega znaka, je vodni znak sestavni del papirja zato smo o njem pisalo v poglavju "Papir za tiskanje znamk". Kljub temu se ga tu ne bomo izognili, ker je bil namenjen za preprečevanje ponarejanja, kot je za ta namen uporabljenih tudi večina drugih dodatkov. Z vodnim znakom imamo filatelisti posebne probleme. Najlažje ga opazujemo z narobne strani a ga moramo v glavi obrniti, da ga lahko primerjamo s katalogom. Ob tiskanju znamk so papirne pole z vodnimi znaki vstavljali iz različnih smeri, zato vodni znaki na znamkah "stojijo pravilno ali na glavo, levo ali desno ležijo itd.", kar nam povzroča še dodatne težave. Prednači Velika Britanija tako po številu kot tudi sličnosti vodnih znakov na znamkah. Za prikaz smo v katalogu izbrali vodni znak Nemčije iz leta 1952, ki je nekoliko bolj jasen. K njemu primerjamo narobe obrnjeno znamko z enakim vodnim znakom. Oba primerjana vodna znaka sta enake smeri kar pomeni, da je na znamki vodni znak narobe obrnjen.

Avstrija je okoli leta 1900 za preprečitev ponovne uporabe preko znamk potegnila diagonalne lakaste črte, ki so opazne s sprednje in nekoliko slabše tudi z zadnje strani. Nekaj let kasneje pa je izdajo časopisnih znamk pustila nezobčano, kljub temu so se pojavile zobčane, ki izvirajo iz privatne dodelave zaradi hitrejšega poslovanja.

Mnogokrat se spremembe pojavijo samo na robovih znamk. Tak primer so znamke Kraljevine Jugoslavije, kjer imamo enake znamke s čistim spodnjim robom, z dodanim napisom "D. Vagner", z napisom "Stojanović-Vagner" in končno s črnim robom ali žalno znamko, kot to strokovno imenujemo, izdano ob smrti Kralja Aleksandra.

10. ZAKLJUČEK

Ljudje imajo različne hobije. Mednje sodi tudi zbiranje znamk, čemur pravimo strokovno filatelija. Zbiramo jih lahko od rane mladosti, pa vse dokler nas ne zapusti vid, to pa je velik del življenja. Znamke, te majhne, živopisane nalepke, imajo v sebi nekaj magičnega. Zanimivo je že vse, kar je povezano z pošto in poštarji, te nalepke nalepke pa privlačijo še posebej.